

Advies opleidersprofessionalisering: kaders voor scholing

Versie 20-11-2024

Aanleiding

In het kader van het programma Adaptieve Psychologische Vervolgopleidingen (APV) is één van de deelprojecten het borgen en bevorderen van de didactische kwaliteiten van iedereen die een rol heeft binnen de GZ-opleiding en de specialistische vervolgopleidingen.

Doel

Het doel is om een advies te formuleren voor kaders voor didactische scholing voor werkbegeleiders, supervisors, praktijkopleiders, P-opleiders en (hoofd)docenten.

Voortraject

Er is eerst, ter voorbereiding op het uitvoeren van dit deelproject, geïnventariseerd bij de opleidingsinstituten wat nu in het scholingsaanbod aan didactische professionalisering wordt aangeboden. Bovendien heeft NIVEL al in Fase 1 van het programma APV onder opleidingen gepeild over welke competenties praktijkopleiders, werkbegeleiders, supervisors en docenten over het algemeen beschikken, en waar ruimte voor verbetering is. Opleidingen gaven aan dat er bij het opleiden in de praktijk inhoudelijk meer aandacht voor preventie, diversiteit, zorgontwikkelingen en innovatie zou moeten zijn. En dat ze belang hechten aan het leren integreren van standaarden, richtlijnen en wetenschap in het dagelijks handelen. Daarnaast vinden opleidingen dat er meer helderheid over het proces van toetsen en beoordelen moet komen, zodat duidelijk is wat de consequenties van een (on)voldoende beoordeling zijn.

In Fase 1 zijn competentieprofielen ontwikkeld en vastgesteld. Er is een basisprofiel dat geldt voor iedereen die betrokken is bij opleiden en eveneens een competentieprofiel per opleidingsrol.

In Fase 2 is daar het competentieprofiel van de p-opleider aan toegevoegd.

De competentieprofielen zijn het uitgangspunt op basis waarvan de scholing ontwikkeld kan worden.

Fase 2

In Fase 2 van het programma APV is aanvullende informatie opgehaald bij een focusgroep met opleidingen en tijdens een vijftal bijeenkomsten met praktijkopleiders en werkbegeleiders in het land.

Focusgroep opleidingen

De opleidingen kregen een aantal vragen voorgelegd over het opleidingsklimaat en de kwaliteit van het opleiden in de praktijk. Aandachtspunten die nadrukkelijk naar voren kwamen, naast de in Fase 1 genoemde punten, zijn:

- het belang van borging van een veilig opleidingsklimaat
- onduidelijkheid over het beoordelingsproces
- onduidelijke afbakening van de rol supervisor – werkbegeleider

- spanning tussen opleiden (en opleidingsbelangen) versus bedrijfsvoerende belangen (continuïteit van zorg) (bijvoorbeeld: de opleiding gaat niet naar de meest leerzame werkplek, maar naar waar deze nodig is in de patiëntenzorg)
- de wisselende inhoudelijke kwaliteit van de supervisie
- de behoefte aan hands-on werkbegeleiding (samen gesprekken voeren), leren van rolmodellen (meester – gezelschap-model) door als opleiding ook bij ervaren collega's te kunnen observeren, en behoefte aan meer verdieping in leergesprekken.

Bijeenkomsten werkbegeleiders en praktijkopleiders

Tijdens vijf bijeenkomsten hebben praktijkopleiders en werkbegeleiders in het land zich gebogen over een aantal vragen die te maken hebben met de behoefte aan scholing op inhoud en de praktische inrichting en vorm van deze scholing.

Er kan geconstateerd worden dat het idee om het vak van opleider serieuzer te positioneren enthousiast is ontvangen. Het daarbij verplicht stellen van scholing rond opleiden wordt als een goede ontwikkeling gezien. Naast de basisscholing is er ook behoefte aan intervisie en aan verdieping in verschillende didactische thema's.

Bij de verschillende bijeenkomsten kwamen telkens dezelfde onderwerpen en thema's naar voren:

- Opleiden is een belangrijke verantwoordelijkheid, waarbij professionalisering nodig is. Verplichte didactische scholing kan hierbij helpen.
- De verplichting helpt om didactische scholing ook te realiseren, zowel aan de kant van de praktijkopleiders en werkbegeleiders als aan de kant van de werkgever.
- Nascholing omvat dan didactische scholing en intervisie.

Onderwerpen die veel genoemd worden voor de didactische scholing en de verdieping ervan zijn het moeilijke gesprek voeren, het stimuleren van reflectie, feedback geven, en toetsen en beoordelen.

Over de frequentie van de didactische scholing werd aangegeven dat een basisscholing verplicht moet zijn voor iedereen die start met opleiden. Daarna zou er minimaal twee keer per vijf jaar een verdiepende didactische vervolgscholing moeten volgen.

Advies

Basisscholing¹

Figuur: opbouw competentieprofielen.

¹ De hoofdopleider volgt de didactische scholingen conform eisen universiteit

De projectgroep adviseert de ontwikkeling en organisatie van een duaal vormgegeven basisscholing (opleidingsinstituut met praktijkopleidingsinstelling) voor iedereen die een rol krijgt of heeft binnen het opleiden.

Deze basisscholing is bestemd voor zowel de **opleiders in de praktijk** (praktijkopleider, werkbegeleider, supervisor en p-opleider) als ook voor (hoofd)docenten in het cursorisch onderwijs als mede voor de hoofdopleider. Het opleidingsinstituut is verantwoordelijk voor het organiseren en faciliteren van de scholing.

Basisscholing opleiders in de praktijk

De basisscholing is gebaseerd op het basiscompetentieprofiel en is voor iedereen verplicht.

Voor de opleiders in de praktijk, , bestaat de basisscholing uit twee onderdelen:

- 1) een landelijke e-learning gericht op de basiskennis en basisprincipes van opleiden, opleidingstaken en -verantwoordelijkheden en regelgeving.
- 2) een landelijk ontwikkelde interactieve, fysieke of online, training, gericht op het oefenen van opleidingsvaardigheden en de toepassing van de basiskennis in de praktijk.

De basisscholing is verplicht voor alle **opleiders in de praktijk** en moet binnen maximaal een half jaar na de start in een opleidingsrol afgerond zijn.

Deze scholing telt mee bij herregistratie en wordt geaccrediteerd door de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt).

De cursist ontvangt een certificaat, dat geldt voor en erkend is door alle praktijkopleidingsinstellingen. Bij voorkeur wordt dit certificaat zichtbaar in een landelijk register.

Het advies is om deze verplichte scholing op te nemen in het betreffende Besluit (GZ, KP, KNP).

Basisscholing docenten

Voor de (hoofd-)docenten in het cursorisch onderwijs bestaat de scholing uit een basisscholing didactische vaardigheden (e-learning). Iedere docent volgt in principe de basis didactische scholing, in afstemming met de hoofddocent kan hier eventueel van afgeweken worden. De docent in het cursorisch onderwijs ontvangt een certificaat, dat geldt voor en erkend is door alle praktijkopleidingsinstellingen. De basisscholing voor didactische vaardigheden telt mee bij herregistratie en wordt geaccrediteerd door de FGzPt.

Scholing hoofdopleider

De hoofdopleider heeft meerdere rollen waardoor de didactische professionalisering op meerdere fronten zal plaats vinden: Zo is de hoofdopleider vanuit de universiteit verplicht de BKO / SKO (didactiek) te behalen en is dit vervangend voor de basisscholing docent.

Vervolgscholing

Zowel opleiders in de praktijk als de (hoofd-)docenten en de hoofdopleider dienen vervolgscholingen te volgen.

Het opleidingsinstituut ontwikkelt (landelijke) vervolgscholingen en biedt deze aan docenten en opleiders aan. Dit gebeurt eventueel in samenwerking met de praktijkopleidingsinstellingen op verschillende onderwerpen (zoals toetsen en beoordelen, verdieping in leergesprekken, observeren en feedback, en didactiek). Daarnaast wordt intervisie vanuit de praktijkopleidingsinstellingen of samenwerkingsverbanden georganiseerd. Het is mogelijk om in company trainingen bij een

praktijkopleidingsinstelling te organiseren, maar er zit uiteraard meerwaarde in uitwisseling met opleiders van andere praktijkopleidingsinstellingen.

Frequentie en accreditatie

Er wordt minimaal twee keer per herregistratieperiode door elke **opleider in de praktijk** en door (hoofd)docenten en de hoofdopleider een geaccrediteerde didactische scholing en/of vervolgscholing gevolgd. Het gaat daarbij om scholing van minimaal 1 dagdeel in 2 verschillende onderwerpen. Tevens volgen de **opleiders in de praktijk** minimaal één keer per jaar intervisie ten behoeve van reflectie op eigen handelen in opleiden, de wijze van organiseren is open, dit kan bijvoorbeeld binnen een samenwerkingsverband georganiseerd worden maar ook vanuit een opleidingsinstituut. Per opleidersrol wordt gedefinieerd welke scholingen ontwikkeld en gevolgd moeten worden. De competentieprofielen en bijbehorende indicatoren vormen de basis voor de scholingen. Met korte e-learningmodules kunnen wijzigingen in de basiskennis up-to-date worden gehouden.

De FGzPt accrediteert de basis- en de vervolgscholing. Deze kunnen eveneens bijdragen aan de herregistratie van de specialisten.

Registratie

Voor het daadwerkelijk borgen van de scholing van opleiders is het van belang scholing als aandachtspunt mee te nemen bij de visitaties van zowel de praktijkopleidingsinstelling als van het opleidingsinstituut. Bij de visitatie moet dan zichtbaar worden gemaakt dat de opleiders in de praktijk de scholing aangeboden krijgen en dat die scholing ook gevolgd wordt.

Het advies is om de accreditatie via de FGzPt te laten verlopen. Voor de specialisten (en daartoe in opleiding) kan dit dan rechtstreeks in het pe-dossier genoteerd worden, voor de gz-psychologen is dat op dit moment nog niet mogelijk.

Bekostiging

De opleidingsinstellingen faciliteren de basistraining. De praktijkopleidingsinstellingen geven hun werkbegeleiders en supervisors die in dienst zijn bij de praktijkopleidingsinstelling de gelegenheid om de basisscholing te volgen.

Het opleidingsinstituut en de praktijkopleidingsinstellingen maken in onderlinge overeenstemming landelijke afspraken over de bekostiging van de scholing.

Het opleidingsinstituut kan in samenspraak met de praktijkopleidingsinstellingen een scholingsaanbod voor vervolstrainingen ontwikkelen en verzorgen.